

Organizacija sodišč po najnovjšem zakonskem načrtu.

Prof. G. Krek.

(Dalje.)

2. Okrožna sodišča.

Sedes materiae so §§ 14 do 27.

Na sedežu vsakega upravnega okrožja se nahaja praviloma kolegialno sodno oblastvo z imenom okrožnega sodišča (§ 14, odst. 1)²⁰⁾. Kakor pri okrajnih sodiščih, je moči tudi tu ustanoviti več okrožnih sodišč v enem upravnem okrožju, dalje dodeliti dele enega upravnega okrožja drugemu sodnemu okrožju, spojiti dvoje ali več upravnih okrožij v eno sodno okrožje²¹⁾ ali — to smo pogrešali glede okrajnih sodišč (prim.

²⁰⁾ Našega »deželnega sodišča« in hrvatskih in vojvodinskih »sua-benih stolova« torej ne bo več. Vsa kolegialna sodišča prve stopnje se zovejo »okrožna sodišča«. Tudi na Poljskem, v delu bivše Galicije, imajo deželna in okrožna sodišča po sedanji organizaciji (čl. 7, odst. 1) enotni naziv »Sąd okręgowy, torej »okrožna sodišča« (Zbior rozporadzen komisji Rządzącej, Czesć II., prim. GerHalle 1919, 193). Za Avstrijo predlaga enotnost nazivanja (in sicer »sodni dvori«) Amschl v GerZtg 1919, str. 299. V Sloveniji bo pač ostalo vsaj pri sedanjih zbornih sodiščih prve stopnje v Ljubljani, Novem mestu, Celju in Mariboru. To glede na čl. 6, odst. 1, uredbe o razdelitvi države na oblasti z dne 26. aprila 1922, Sl. N. 92, ni povsem jasno, ker Slovenija upravnih okrožij sploh nima. Tem lažje bo moči doseči, da se razbremeni mariborsko okrožno sodišče o priliki teritorialne preureditve z ustanovitvijo še enega okrožnega sodišča v vzhodnem delu svojega okrožja (prim. naslednjo opombo). Sicer pa pri nas ne bo nobenih težkoč. Drugače v Srbiji! Tam nikakor ne bo moči prevesti vsa sedanja prvostopna sodišča na okrožna sodišča; niti ni mogoče, da bi postal sedež upravnega okrožja v vseh primerih sedež okrožnega sodišča. Tam bo pač treba globokosežnih teritorialnih izprememb v smislu § 14, odst. 2 (prim. tudi o tem op. 21).

²¹⁾ Take izpremembe bodo v nekaterih pokrajinah izven Slovenije v izdatni meri potrebne. Po uredbi o razdelitvi države na oblasti bi bilo n. pr. v Črni gori nič manj ko 8 okrožij (čl. 1, točka 25), in to ob številu prebivalstva, ki menda 300.000 ne dosega in ki odgovarja v Nemčiji in v Avstriji enemu samemu okrožnemu sodišču (374.000 oziroma 337.000 duš

opazko k § 5) — izpremeniti sedež izvestnega okrožnega sodišča. Omejitve, ki bi bila podobna oni § 5, odst. 1 in fine, glede okrožnih sodišč ni. Pač pa se morejo — v nasprotju k § 5 — vse te izpremembe izvršiti samo z zakonom (§ 14, odst. 2), dočim spada odreditev takih izprememb glede okrajnih sodišč v kom-

gre na eno tako sodišče), in pri površini okrog 10.000 km², dočim ima Slovenija (brez novih delov Koroškega in Prekmurja) s približno 1.000.000 prebivalstva in površino 15.700 km² samo štiri okrožna sodišča, pri čemer niti ne upoštevam, da gre v Črni gori na 1 km² samo 24 prebivalcev, dočim je naseljenost v Sloveniji gotovo dvakrat tako gosta. V Črni gori bi šlo povprečno na vsako okrožno sodišče okoli 37.500 prebivalcev, torej število, ki ni dosti večje od števila (34.000), ki spada v Nemčiji na poedini Amtsgericht (naše okrajno sodišče)! Z navajanjem teh številke seveda nikakor nočem trditi, da naj bi bile le te številke ali sploh same številke merodajne, kadar gre za teritorialno razdelbo. Razume se samo ob sebi, da igrajo mnogoteri drugi činitelji veliko vlogo in da zahtevajo, kar se tiče n. pr. Črne gore, kakovost gorate površine, dozdevna prepirljivost prebivalstva (prim. Pollak v Weltwirtschaftl. Archiv 1918, 46, čigar verodostojnosti v tem pogledu ne morem presojati) in nedostatna občila nerazmerno večje število sodišč. Toda ta dejstva odtehtajo na drugi strani sorazmerno manjše število in razmerna enostavnost več ali manj tipičnih sporov prebivalstva, ki se vsaj v znatni meri ne peča niti z industrijo niti s trgovino in ki menda še sedaj v nekaterih pravnih stvareh ne išče rado sodniške pomoči (»kompromes« na »dobre ljudi« ali »sudce kmetove« je pač še dandanašnji tuptam običajen). Po vsem tem smemo smatrati za gotovo, da nas avtomatična ustanovitev osmih okrožnih sodišč v smislu § 14, odst. 1 nač. in čl. 1, točka 25 cit. uredbe ne bo zadovoljevala. Črna gora pa je samo en primer! Tudi v Južni Srbiji število okrožnih sodišč, prilagojeno številu okrožij, nikakor ni vzdržljivo. So tam okrožja s približno 1000 km² in 30.000 prebivalci, od katerih gre na 1 km² približno 30 prebivalcev, dočim šteje n. pr. novomeško okrožje s 4187 km² okrog 200.000 prebivalcev, od katerih gre na 1 km² 49 duš. Še mnogo neugodnejše je to razmerje v mariborskem okrožju, ki se bo moralo razdeliti na dve sodni okrožji. Od severnosrbskih okrožij bi se približala Mariboru glede površine in števila prebivalstva samo požarevski in vranjski okrog, ki pa kažeta dosti ugodnejšo — za pravosodje ugodnejšo — sliko glede naseljenosti (63 oziroma 58 duš na 1 km² proti 89 dušam v mariborskem okrožju), in ki se glede industrije in trgovine pač ne moreta meriti z mariborskim okrožjem. Še bolj obremenjena nego mariborsko okrožno sodišče bi bila okrožna sodišča v Hrvatski in Slavoniji. Sremsko okrožje (županija) obsega na primer 6866 km² s 414.234 prebivalci, od katerih gre na 1 km² 60. Če se pomisli, da cvete tam trgovina z žitom, vinom, sadjem, lesom in da tudi indu-

petenco pravosodnega ministra (§ 5, odst. 1). Določba, po kateri se pridržujejo teritorialne izpremembe brezizjemno legislativi, se mi zdi preveč ozkosrčna; ni izključeno, da pojde na kvar izvršenju nujnih zahtev. Predlagal sem, da se zakonodavstvu pridrži kvečjemu združenje dveh ali več upravnih okrožij v eno sodno okrožje in izpremena sedeža okrožnega sodišča. Kajti tu bi utegnili odločilni biti fiskalni ali celo politični razlogi, za kojih objektivno presojanje uprava sama ne daje

strijia nikakor ni neznatna, se mora priznati, da bode nerazmernost naravnost v oči. Seveda uporabljeni statistični podatki niti najmanje niso točni (posnemam jih z večine iz Rusove brošure Glavni statistički podaci o državi Srba, Hrvata i Slovenaca 1920), ker jim je podlaga štetje iz l. 1910 oziroma (glede Črne gore) iz l. 1914, in ker se je med tem časom bistveno izpremenil ne samo obseg poedinih ozemelj, temveč seveda tudi število prebivalstva itd. Vendar dopuščajo celo ti zastareli in nezanesljivi podatki dvoje zaključkov: prvič, da se bo moralo ponekod spojiti več upravnih okrožij v eno sodno okrožje, drugod pa nasprotno eno upravno okrožje razdeliti na dvoje ali celo več sodnih okrožij; drugič pa, da je v to svrho neobhodno potrebno, da se sestavijo sedaj merodajni pozitivni statistični podatki, ki edini bodo omogočevali kolikor toliko trajno in pravično odmejitvev poedinih okrožij. Razume se samo ob sebi, da velja to tudi za okrajna sodišča, čeprav ne v toliki meri. Ako se ozremo samo na Slovenijo, je moči že tu ugotoviti, da z okrajnimi sodišči, ki ustrezajo v čl. 7 cit. uredbe določenim okrajem, najbrže ne bomo mogli izhajati. Tako imamo n. pr. v ljubljanski oblasti 7 političnih okrajev in bi imeli potemtakem z ozirom na čl. 7, odst. 1 uredbe v zvezi s § 4, odst. 1 našega zakona sedem okrajnih sodišč, razen tega še dve okrajni sodišči (Brežice-Sevnica in Laško), katerih teritorij doslej ni štel pod ljubljansko okrožje. Dejanski pa je že sedaj v okolišu ljubljanskega deželnega sodišča 13 okrajnih sodišč. Ukinili bi torej okrajna sodišča na Brdu, v Kranjski gori, v Ložu, v Škofji Loki in v Trzinu! Tu bode velike važnosti določba § 5, odst. 3, po kateri se glede že obstoječih okrajnih sodišč ne sme brez potrebe odstopiti od dosedanje teritorialne razdelbe, s čimer je pač izrečeno, da so načeloma noli me tangere.

Hkoncu tega ekskurza še to-le: Komisija se s konkretnimi teritorialnimi vprašanji kajpada sploh ni pečala, ker so predmet posebnih uredb oziroma zakonov, ki jim je zadača, da in concreto izvedejo reorganizacijo sodnih oblastev na osnovi abstraktnih načel, ki edina so predmet našemu zakonu. Morda pa navzlic temu ni odveč, ako podam na tem mestu par primerjalnih števil, ki bi mogle služiti razdelitvi in concreto. Vobče mislim, da bi smeli računati s povprečnim prebivalstvom 20.000 duš za poedino okrajno, in s 300.000 duš za poedino okrožno sodišče. Tačas šteje

potrebnega jamstva, ne glede na to, da posegajo te izpremembe na več ali manj občuten način v status quo. Ostale izpremembe pa bi prepustil brez pomisleka pravosodnemu ministru, morda po doseženem sporazumu z upravno oblastjo. Moje mnenje pa ni dobilo večine. Morda mu pripomore k zmagi dejstvo, da je prepuščal tudi avstrijski zakon z dne 26. aprila 1873, drž. zak. 62, izpremembe v teritorialni razdelitvi okrožnih

naša kraljevina s približno 13 mil. duš 83 zbornih sodišč prve stopnje (med katera štejem tudi 47 srb. prvostopnih sodišč), dočim je imela avstr. republika koncem leta 1919 za 6 mil. duš samo 18 zbornih sodišč prve stopnje in nemška država leta 1915 za 66 mil. duš samo 176 sodišč iste vrste (Landgerichte). V sedanji Avstriji gre torej na vsako okrožno sodišče 337.000, v Nemčiji pa je šlo na vsaki Landgericht 374.000 duš. Temu nasproti bi pripadalo v Jugoslaviji po sedanjem stanu kolegialnih sodišč enemu takemu sodišču samo 157.000 duš, torej niti polovica. Pri tem pa moramo seveda upoštevati, da je med 83 zbornimi sodišči 47 prvostopnih sodišč v Srbiji, ki so, če sem prav poučen, redno zasedena samo s trojico sodnikov, dočim ima v Avstriji 18 sodnih dvorov prve stopnje 376 sodnikov, v Nemčiji pa 176 sodnih dvorov prve stopnje 3521 sodnikov, tako da ima povprečno vsak tak sodni dvor v Avstriji skoraj 21, v Nemčiji pa 20 sodnikov, in da odpade na enega sodnika zbornega sodišča v Avstriji 16.100, v Nemčiji pa 18.500 prebivalcev. Primerjanje seveda tudi tu ne dovede do eksaktnih posledkov, ker se nanašajo številke glede Avstrije na podatke iz leta 1919, številke glede Nemčije pa na podatke iz leta 1915 (sestavil sem jih na podlagi gradiva, ki ga objavlja Zwiedineck v GerZtg. 1921, 49 sl.). Vobče pa bo pravilno, ako se približujemo kolikor moči razmerskim številom Avstrije, ker so naše geografične in narodne razmere vobče podobnejše avstrijskim razmeram kakor nemškim. Pa tudi avstrijskih številok po mojem mnenju ne bo moči doseči brez škode za justico. Kajti računati nam je z dejstvom, da so svojstva površine, prometna sredstva, civilizacija in temperament našega prebivalstva in kakovost sodniškega materiala vobče in povprečno še dokaj neugodnejša, oziroma bolj zaostala kakor v Avstriji. Če se torej pomisli, da so sodniki zbornih sodišč že tam notorično (upoštevaj le venomer delujoče razbremenitveno zakonodavstvo) več kot dovolj zaposleni, in če uvažujemo, da bodo naši, samo na sebi manj kvalificirani sodniki obremenjeni skozi dolgo vrsto let s študijem, vpeljavajo in uporabo novih zakonov, se mi zdi maksimalno število povprečnih 300.000 duš za eno okrožno sodišče primerno. Predpostavljam pri tem da je vsako okrožno sodišče zasedeno z 20 sodniki. Na osnovi teh številok bi prišli do rezultata, da bi morali imeti najmanj 43 okrožnih sodišč, čijih poedinemu sodniku bi pripadalo 15.116 prebivalcev. Okrožna sodišča vse države ne bi torej dosegala števila prvostopnih sodišč, ki jih ima sama Srbija.

sodišč vladni naredbi, ki jo je izdati po zaslišanju deželnega zbora (pri nas torej oblastne skupščine), in to navzlic temu, da se je smela organizacija sodišč in abstracto tudi v Avstriji vršiti samo z zakonom (čl. 2 drž. osn. zak. o sodniški oblasti z dne 21. decembra 1867, drž. zak. 144). Zadevna pravica vlade obsega celo vse izpremembe, navedene v našem § 14, odst. 2. Tako ali tako, posebno pa tedaj, ako bi se sprejela pristojnost pravosodnega ministra, bi bilo umestno, da se izrečno pove, kako je postopati s sodniki, nameščenimi pri okrožnih sodiščih, kojih teritorij se izpremeni na ta način, da se ustanovi namesto enega okrožnega sodišča več okrožnih sodišč ali namesto več okrožnih sodišč samo eno okrožno sodišče, ali tudi na ta način, da se dodeli ali odvzame okrožju nekaj ozemlja, oziroma kojih sedež se preloži. Občna pooblastitev, podeljena pravosodnemu ministru v § 101 našega načrta, za reorganizacijo sodišč po našem zakonu seveda ne zadošča, ker je časovno omejena na leto dni po dnevu, ko zadobi ta zakon obvezno moč. Pa tudi čl. 24, odst. 2 sod. zak. bi ne bil uporaben, ker ima v mislih preinačenja, ki se izvršujejo po zakonu. Ker je neizogibno, da se suspendira nepremestljivost sodnikov tudi v teh primerih navzlic kategoričnemu imperativu ustave, menim, da je dodati § 14 ali — še bolje — § 101 določbo, podobno oni § 2 zgoraj citiranega avstr. zakona iz leta 1873. Pod pogojem, da se sprejme načelna kompetenca pravosodnega ministra, bi bila tudi za okrožna sodišča utesnitev umestna, ki jo predvideva § 5, odst. 3 glede okrajnih sodišč, da se namreč ne sme brez potrebe poseči v dosedanje teritorialno razdelitev.

Glede delokroga okrožnih sodišč se vobče ne izpremeni mnogo v primeri k našem zakonodavstvu. Okrožna sodišča vrše prvostopno sodstvo v državljanskopravnih spornih in nespornih, v izvršilnih in kazenskih stvareh ter drugostopno sodstvo vsled pravnih sredstev, vloženih proti odločbam okrajnih sodišč, vse to po določbah postopnikov o stvarni pristojnosti (§ 15, odst. 1). V okrožjih, kjer ni trgovinskih sodišč, vrše okrožna sodišča tudi trgovinsko sodstvo in vodijo vpisnike (registre) trgovinskih firm (§ 15, odst. 2); poslednja določba je pomembna zlasti za Srbijo, kjer instituta trgovinskega re-

gistra v našem smislu ne poznajo ^{21 a)}, posredno pa seveda za vse stranke, ki trgujejo s srbijanskimi trgovci. Nadalje postopajo okrožna sodišča o konkurzi, kolikor le-ti ne spadajo v kompetenco trgovinskih sodišč (§ 15, odst. 3). Ker bodo trgovinska sodišča brez izjeme zborna sodišča (§ 28), pomeni ta določba zlasti za Hrvatsko in Slavonijo izpremembo sedanjega pravnega stanja, kajti okrajna sodišča odslej ne bodo mogla v nobenem slučaju izvrševati konkurznega sodstva (prim. § 62 steč. zak. z dne 28. marca 1897, Sb. 36). Okrožna sodišča imajo tudi nalogo, da vodijo zemljiške knjige, kolikor je ta posel, kakor že zgoraj pri § 6 omenjeno, izvzet iz delokroga okrajnih sodišč (§ 15, odst. 4). Razen tega so okrožna sodišča dolžna, da vrše sodstvo še v drugih stvareh, ki jih predvidevajo posebni zakoni, tako na prim. pri nas zakon o obrtnih sodiščih, ki preodkazuje sodstvo o prizivih proti odločbam teh sodišč okrožnim sodiščem (§§ 30, 31). Gotovo ostane tudi pri pristojnosti okrožnih sodišč za dovolitev izvršbe v smislu §§ 4 in 82, odst. 1 i. r. in za izvršitev izvršbe glede nepremičnin, o katerih vodijo okrožna sodišča javne knjige (§ 19 i. r.).

Sodstvo, o katerem govori § 15, izvršujejo načeloma v s a okrožna sodišča; naslednji § 16 pa se bavi s pristojnostjo nekaterih posebno določenih okrožnih sodišč. To so okrožna sodišča na sedežu velikih sodišč, ki jim pripada rudarsko sodstvo, in ki vodijo rudniške knjige za celo področje velikega sodišča, ter okrožno sodišče v Beogradu, ki vodi centralno knjigo železnic in javnih kanalov in vrši glede njih realno sodstvo za celo državo. Sem spadajo pa tudi tista konkretna okrožna sodišča, glede katerih odredi pravosodni minister na podstavi § 30., da jim je vršiti pomorsko sodstvo. Če je prikladno, da se drži rudarsko sodstvo povsod sedeža velikega sodišča, ali je morda boljše, da se določijo okrožna sodišča, ki naj vrše to sodstvo, imenoma in ne glede na sedež velikega sodišča, je vpra-

^{21 a)} Tudi v Franciji so ga vpeljali šele z zakonom od 18. marca 1919. Zanimivo je, da se vodi tam ne samo lokalni register (pri trgovinskem sodišču), temveč tudi centralni register, ki ga vodi Office de la propriété industrielle v Parizu.

šanje, za katero bi naj po mojem mnenju bili oziri na praktične lokalne potrebe pred vsem odločilni. Kar se tiče slovenskega ozemlja, morda ni pomislekov, da vrši bodoče ljubljansko okrožno sodišče to sodstvo za vse področje ljubljanskega velikega sodišča. Okrožno sodišče v Celju bi moralo torej rudarsko sodstvo oddati ljubljanskemu okrožnemu sodišču.²²⁾

Okrožna sodišča so kolegialna sodišča, ki odločajo redoma (o izjemah pozneje) v senatih (većima) treh sodnikov, katerih eden predseduje (§ 18). Da vrše ne samo trgovinska sodišča (§ 31), temveč tudi okrožna sodišča s p o r n o sodstvo v trgovinskih (okrožna sodišča tudi v rudarskih) stvareh (§§ 15, odst. 2 oziroma 16, odst. 1) v senatih, v katerih zavzema mesto enega sodnika strokovnjaka sodnik laik, je sicer izrečeno v § 5, odst. 2 deln. kom. nač. cpr. Vendar bi morda ne bilo odveč, ako bi se to tudi na tem mestu povedalo, ker gre za določbo, ki se nanaša na n o t r a n j o sestavo (ustroj) sodišča. Vsaj jaz čutim praznino, ko primerjam § 18 s § 31, 2. stavek. Te praznine tudi ne odstranjajo utesnujoče besede § 18: »U koliko ovaj ili drugi koji zakon što drugo ne naredjuje«, ker se nanaša ta utesnitev samo na primere, v katerih ne odločajo trije, temveč več ali manj sodnikov, ne pa na primere, v ka-

²²⁾ Drugod pa eno ali drugo veliko sodišče morda nima v svojem okolišu niti enega rudnika, ali pa je morda prikladno, da se na ozemlju enega velikega sodišča ustanovi več rudarskih sodišč. Ali je praktično, da se določijo ta sodišča abstraktno, in da se naveže rudarsko sodstvo izključno na središče velikosodnega okoliša, ki je iz lokalnih ali geografičnih razlogov morda najmanj prikladno? Na zadevno določbo je menda vplivala določba § 9 hrv. zakona od 3. avgusta 1884, Zb 24, ki dodeljuje rudarsko sodstvo za vso bivšo kraljevino Hrvatsko in Slavonijo zbornemu sodišču prve stopnje v Zagrebu, torej na sedežu zbornega sodišča druge stopnje. Na Pruskem pak je uresničeno nasprotno načelo decentralizacije: upravljanje rudniških knjig je poverjeno okrajnim sodiščem (Amtsgericht), v čijih okolišu je rudnik (§ 22 pruske občne odredbe od 20. novembra 1890, JMBL. str. 349 v zvezi s čl. 22 in 1 prusk. izvrš. zak. od 26. septembra 1899, GS. str. 307). Okrajnim sodiščem pripadajo tudi pravni spori v okviru vrednostne pristojnosti (§ 17, odst. 2 nemškega c. pr. r.); posebno kazalno sodstvo ali ekskluzivna podsodnost ni ustanovljena. V Avstriji so sicer pristojna zborna sodišča, vendar so bila i m e n o m a določena in izbrana z ozirom na lego rudnikov. Zdi se mi, da je to najprimernejša rešitev.

terih eden izmed sodnikov sploh ni sodnik v navadnem pomenu besede.

Okrožnemu sodišču načeluje »predsednik«, ki ga namestuje in podpira (po potrebi sistemizirani) podpredsednik, eventualno in če predsednik velikega sodišča ne odredi drugače, sodnik, ki je po činu najstarejši. Potrebno število sodnikov, sodniških pomočnikov, pisarniških uradnikov in služiteljev tvori ostalo osebje, glede katerega odredi pravosodni minister na predlog občne (plenarne) seje velikega sodišča, koliko in katere vrste potrebuje poedino okrožno sodišče (§ 17 odst. 1 in 2, § 19 odst. 2). Predsednik, ki mu gre kakor starešini okrajnega sodišča (§ 8 odst. 4) pravica imenovanja pisarjev (»pripisača«) (§ 17 odst. 3), vodi sodišče in nadzoruje sodno (»sodsko«²³⁾ osebje, njegovo delovanje in vedenje (§ 19 odst. 1)²⁴⁾. Isto formulo srečamo v §§ 36 in 45, v katerih gre za delokrog predsednikov velikih sodišč in vrhovnega sodišča; predlagal sem jo zgoraj tudi za starešine okrajnih sodišč. Ona se razločuje od koncepcije § 31, odst. 1 o. z., ki odgovarja sicer našemu § 19, odst. 1, po tem, da omenja izrečno nadzor nad *ve d e n j e m* (»vladanjem«) sodnega osebja. Mislim, da se iz te besede ne bode sklepalo, da je združena z nadzorom kakršnakoli disciplinska oblast nad sodniki okrožnega sodišča, temveč da

²³⁾ Točno in dosledno razločevanje med izrazom »*sudski*« (sodni, gerichtlich) in izrazom »*sudijski*« (sodniški, richterlich) je pridobitev deln. nač.

²⁴⁾ Gotovo mora predsednik obavljati še druge posle, ki mu jih nalaga naš zakon na drugih mestih (§ 9, odst. 1 in 2, § 11 odst. 2, § 12, § 13, odst. 1, § 23, odst. 1) in ki mu jih nalagajo drugi zakoni in uredbe, n. pr. § 321, odst. 3 II. ref. nač. cpr., ki odgovarja § 224 posl. odst. našega c. pr. r., dalje posle, ki gredo predsedniku [ali podpredsedniku kot vodji samostojnega oddelka za kazenske stvari] glede sestave porotne liste in, vsaj sedaj še, glede uprave jetnišnic in nadzora nad njihovim osebjem. Brez dvoma bo imel predsednik gotove dolžnosti tudi z ozirom na sodniško pripravljalsko službo in poverjeval bo pač slej ko prej uradne podpise v svrhu legalizacije diplomatskim potom itd. Ako bi hoteli vse te in druge posle zadeti, bi se dalo to doseči le z generalno klavzulo, uvrščeno na koncu § 19, morda v tej-le obliki: »*i vrši poslove, koji spadaju u krug njegovog rada po drugim zakonima i uredbama*«. Menim pa, da ni naloga organizacijskega zakona, da se spomni vseh funkcij sodnih oblastev, čeprav spadajo k notranji uredbi sodišč.

gre v resnici le za pravico in dolžnost predsednika, da nadzoruje ravnanje osebja in da postopa po zadevnih posebnih predpisih v primeru, ko zapazi kakšno protirednost. Nadzor nad »sodnim osebjem, njegovim delovanjem in vedenjem« ni pač nič drugega kakor »splošni službeni nadzor«, to je nadzor ne samo nad izvrševanjem poslov (delovanjem), temveč tudi nad načinom, kako se pri tem občuje s strankami (vedenjem). Ni pa po mojem mnenju niti dvoma, da se razteza poslednji nadzor tudi na izvenuradno vedenje, kolikor bi utegnilo škodljivo vplivati na izvrševanje službenih dolžnosti. Če pa z ene strani nima nadzor nad vedenjem (subjektivna plat) ničesar opraviti z disciplinsko oblastjo, ne obsega na drugi strani nadzor nad delovanjem (objektivna plat) niti najmanjše pravice, vplivati s t v a r n o na posle, dodeljene poedinim sodnikom. Menim, da formulacija §§ 19, 36 in 45 ne dopušča razlage, ki bi nasprotovala le eni teh idej. Ako bi pa temu ne bilo tako, bi morali skrbeti za čim najtočnejše besedilo. Kajti od teh paragrafov je, čeprav so na videz samoumevni, v veliki meri odvisno, ali bomo imeli v resnici povsod brezmadežno justico, ki je mogoča le tam, kjer je cezura med sodstvom in upravo dejanski nepremostljiva. Stvar se mi zdi programatična, važna tem bolj, ker podeljuje na drugem mestu (§ 20) načrt sam predsedniku okrožnega sodišča, ki je kot tak vendarle upravni uradnik, po avstrijskem vzorcu moč, ki menda ne soglaša več z modernimi mislimi, zastopanimi v našem načrtu in v načrtu zakona o sodnikih.

Po § 20 odst. 1 sestavlja namreč predsednik okrožnega sodišča koncem vsakega leta s pismeno naredbo oddelke (»odeljenja«²⁵⁾ ²⁶⁾ in odreja pri tem, v katerem oddelku bodi po-

²⁵⁾ Kakšne oddelke? Po kakšnih načelih? § 18, odst. 1 deln. nač. je bil v tem oziru bolj jasen: »Predsednik okružnog suda na kraju svake godine sastavlja odeljenja za nastupajuću godinu, a naročito odeljenje za građanske, krivične i nesporne predmete, odeljenja, u čiju će nadležnost spadati predmeti, rešeni ali presuđjeni u sreskom sudu, kao i druga potrebna odeljenja.« Nam se zdi sicer samoumevno, da se morajo sestaviti vsaj posebni civilni in kazenski oddelki. Vendar morda ni odveč, da se tudi to pove izrečno, in se tudi na ta način preprečavajo poskusi, sestaviti senate ad hoc (prim. tudi op. 26). Sestava vsaj enega civilnega in enega ka-

edini sodnik v naslednjem letu zaposlen²⁷⁾, in kdo ga bo name-

zenskega oddelka (senata) bodi za vsako okrožno sodišče obvezno (tako tudi § 59 nemšk. GVG). Priporočam zaradi tega in iz razlogov, navedenih v nastopni opombi, da se vzpostavi besedilo § 32, odst. 1, o. z. Glede kompetence pa glej zgoraj nadaljnji tekst.

²⁶⁾ Ne moremo prihraniti načrtu očitka, da ni povsem pojasnjeno, kaj si predstavlja pod pojmom »odeljenje«, ki ga rabi tu in drugod, dočim srečamo v 3. odstavku § 20, v §§ 23, odst. 1, 27, odst. 1, 31, odst. 1 itd. izraz »veče« (senat). Gotovo je, da bomo imeli slej ko prej po en civilni, kazenski itd. oddelek, morda tudi več. Na čelu takemu oddelku je »predsednik oddelka«. Temu pa bi šla po § 25 (prevzetem § 35 o. z.) pravica, da razdeljuje posle med člane svojega oddelka. In senati? Če se ne motim, je bila stvar zamišljena tako, da je moči v enem oddelku izobraziti več senatov, katerim bi predsedoval ali predsednik oddelka, ali pa drug sodnik istega oddelka. Kateri?, to je tudi meni prav tako nejasno, kakor je dvomljivo, ali mora tudi pridelitev sodnikov tem senatom biti v naprej določena, objavljena in s tem za eno leto neizpremenljivo ustanovljena? Gotovo je le to, da bi bila vsa prizadevanja za nepokolebljivost razdelbe bob v steno, če bi smel predsednik oddelka z njemu prideljenimi sodniki razpolagati, kakor se mu ljubi. Ravno to pa se utegne izvajati iz prvega stavka § 25: »Predsednik odeljenja deli poslove medju članove svog *odeljenja*«, torej ne morda »pojedinih *veča*«, ki bi bila že koncem leta »sestavljena« v smislu § 20. To ne sme biti dopustno! Ako računa zakonodajalec, kakor domnevam, s tem, da se v okviru oddelka sestavljajo še poedini senati, to se pravi enota sodnikov, ki je neposredno poklicana da sodi, tedaj mora stalnost biti zasigurana tem senatom, ne pa oddelkom, ki bi tvorili le skupino senatov, združenih pod enim glavarjem; pravno brezpomembno, organizatorno pa težko priporočljivo, dokler ne vemo, kakšne omembe vredne funkcije naj izvršuje. Bistveno pojde vendar le za prvotne, razsojajoče enote: za senate. Priporočam torej, da se »oddelek« na tem mestu in ostalih mestih, ki obravnavajo zadevni predmet, nadomesti s »senatom«, ker se vriva ta nejasna tvorba po nepotrebnem med senate in predsednike sodišča, ker nam kali jasno sliko notranjega ustroja sodišč in pred vsem, ker bi bil ustaljeni oddelek le pesek v oči, moderno zagrinjalo, za katerim utegne gospodovati stara neomejena samovoljnost pri uvrščanju sodečih sodnikov v senate. Oddelek bodi to, kar je po našem poslovniku (§ 27) in naredbi pravos. min. od 2. junija 1914, Nar. 41. Pojem je tam jasno opredeljen in v tem pomenu ga bomo nujno potrebovali ko pride do sestave bodočega sodnega poslovnika. Ako prevzamemo ta pojem sodnega oddelka, si s tem lajšamo redakcijo poslovnika izdatno. V zakonu o organizaciji sodišč ni mesta zanj.

²⁷⁾ Glede cele skupine sodečih činiteljev se tu neopredeljenost pojma »oddelek« očitno maščuje. Besedilo »odredjujuči pri tome, u kome će odeljenju koji sudija raditi« nam vsiljuje takoj vprašanje, ali se tičejo te

stoval v primeru, da bi bil zadržan, dalje, kateremu oddelku hoče predsednik sam predsedovati in kdo bo namestoval njega. Predsednik dodeljuje delo tudi ostalemu sodnemu osebju (§ 24). Predsednik, podpredsednik in sodniki morejo biti stalni člani in namestniki v več oddelkih (§ 20 odst. 2). Neodvisno od letne porazdelbe poslov določa predsednik po potrebi²⁸⁾ poseben senat (»veče«) za dobo sodnih počitnic, kar se mora

besede tudi preiskovalnega sodnika, sodnika poedinca v spornih, zemljiškoknjižnih stvareh, sodnika, ki izvršuje posle pravne pomoči? Stilizacija paragrafa govori za zanikanje, ker se o sodniku, ki je sam edini reprezentant sodnega oddelka, ne more reči, da posluje »v« oddelku. Vsekako pa ostane na ta način vprašanje odprto, od čigar odgovora zavisi, bodoli tudi vsi ti sodniki izvrševali sodstvo stalno, ali pa jim morda predsednik oddelka pravne stvari pridelduje od slučaja do slučaja, danes temu, jutri temu! To ne more biti! Iz te zadrege nam niti ne pomore, ako se zadovoljimo s samim namestovanjem »oddelka« s »senatom«, kakor sem predlagal v prejšnji opombi. Kajti tedaj bi bilo še bolj jasno, da omenjeni sodniki poedinci niso deležni stalne razdelbe. In to napako je dejanski zagrešil avstr. o. z., ki omenja v § 32 samo senate; torej niti oddelkov, kar bi z ozirom na § 27 posl. zadostovalo, niti samostalnih sodnikov samih. Vsak tak sodnik (n. pr. preiskovalni sodnik) tvori sicer svoj sodni oddelek; toda ker so le senati stalni, ne pa oddelki, bi ga bilo moči vsak trenutek odpoklicati. To je neznosen rezultat! Vsled tega predlagam nastopno stilizacijo navedenega stavka: »odredjuje pri tome, u kome će veću koji sudija raditi ili koje će poslove vršiti kao sudija pojedinac«. Nemški GVG se spominja samo preiskovalnega sodnika, ki ga postavlja po § 60, odst. 2 deželna pravosodna uprava za dobo enega leta, in ki ga predsedništvo že zaradi tega ne more med letom odpoklicati.

²⁸⁾ Besede »prema potrebi« se nahajajo prvič v ref. nač., ki jih uvršča morda vsled formulacije § 8, odst. 2 posl.: »smejo sestaviti predsedniki... prazniške senate«; v ustrežajočem § 16, odst. 3, deln. nač. teh besed ni bilo. Mislim, da se smejo brez škode črtati, ker to »potreba« že glede na § 92, stavek 1, podana pač vsako leto in pri vsakem sodišču. Težko tudi, da bo zadostoval en sam senat za vse prazniške stvari, ker kot take ne prihajajo v poštev samo v § 321 II. ref. nač. cpr. navedene, temveč gotovo tudi kazenske, konkurzne, zemljiškoknjižne, izvršilne in druge nujne stvari. Za letno razdelbo in za počitniško razpredelnico velja pač tudi pri okrožnih sodiščih, kar je za okrajna sodišča (§ 9, odst. 1) izrečno odrejeno: razglasiti se morata na sodni deski. Uvod § 20 bi se torej smel stilizirati podobno § 9 tako-le: »Predsednik okružnog suda na kraju godine sastavlja i objavljuje na sudskoj tabli...« Tretji odstavek § 20 pa se naj glasi: »Za vreme sudskog odmora donosu sudske odluke posebna veća, koja će predsednik neodvisno od godišnjeg rasporeda

zgoditi tudi s pismeno naredbo (§ 20, odst. 3). Od letne porazdelbe, ki jo mora glede predsednikov oddelkov in njih namestnikov odobriti predsednik velikega sodišča (§ 21), sme predsednik odstopiti samo v primeru utemeljenih razlogov, zlasti pa tedaj, kadar ni moči vzdržati razdelbe vsled tega, ker je sodniško mesto izpraznjeno ali član zadržan²⁹⁾ (§ 22, odst. 1). Kot odstop od letne razdelbe pa učinkuje tudi odredba predsednika, po kateri naj pri stvari, o kateri se je že vršila razprava³⁰⁾, sodnik, ki je prisostvoval tej razpravi, še dalje sodeluje do končne rešitve, čeprav bi po letni razdelbi ne bil več član dotičnega oddelka oziroma senata (§ 22, odst. 2).

Iz teh zakonskih določb vidimo, da se drži načrt vobče §§ 32 do 34 o. z. in da recipira zlasti princip stalnih senatov oziroma oddelkov. Komisija si je zamislila ta princip najstrožje izveden in odstop od letne porazdelbe le v skrajni sili dopusten. Hotela je zlasti z določbo § 22, odst. 1 enkrat za vselej preprečiti, da bi se sestavljali senati ad hoc. Za to zasluži pač vse priznanje. V tem oziru bi se smelo kvečjemu pripomniti, da je prepoved § 22 morda premalo ostro koncipirana. Morebiti bi

sastaviti i objaviti na sudskoj tabli«. O tem pa, ali naj sploh ostane pri predsedniku kot odredajočem oblastvu, glej zgoraj v tekstu.

²⁹⁾ »Sprečen«; pravilno »*trajno sprečen*«. Beseda »*trajno*«, ki je bila še v deln. nač. (§ 20, odst. 1; tudi § 34, odst. 1 o. z. ima »*trajno* zadržanost«), je v kom. nač. pač samo pomotoma izostala. Ako sodnik ni trajno zadržan, stopi na njegovo mesto namestnik, ali pa se postopa po § 23. Naštevane poedinih razlogov v § 22 je eksemplifikativno (arg. verb. »osobito«). Ker smo pa prevzeli iz § 34 o. z. že dva primera, ne uvidevam, zakaj bi ne smeli po njem posneti še tretji, praktično prav važni primer: *p r e o b r e m e n j e n o s t* senata, ki upravičuje po § 8 posl. sestavo pomožnih senatov (prim. tudi § 62, odst. 2 nemšk. GVG.)

³⁰⁾ Ker predvideva zakon podaljšanje sodelovanja preko konca poslovnega leta samo za primer, da je »*koji sudija več učestvovao u raspravi* jednog predmeta, koji još nije svršen«, bi bilo tako podaljšanje izključeno glede izvestnih sodnikov poedincev, glede katerih pa bi morda bilo v izjemnih primerih prav tako umestno (na prim. glede preiskovalnih, konkurznih in drugih nespornih sodnikov). § 64 nemšk. GVG odreja možnost podaljšanja vsaj za preiskovalnega sodnika. § 34, odst. 2 o. z. se vobče sklada z našim § 22, odst. 2. Menim, da bi smeli razširiti pooblastitev predsednika na sodnike poedince tem bolj, ker nam kaže razvoj v drugih državah čim dalje tem večje nagnjenje, da se nadomestijo senati s sodniki poedinci.

se dal uvod § 22 »Samo kad opravljeni razlozi zahtevaju« formulirati tako-le: »Kad opravljeni razlozi *neuklonivo* zahtevaju *i samo u granicama neobhodne nužde*«. Vsekako pa pozdravljamo stalne oddelke (bolje: senate) in vse posledice, ki izhajajo iz tega instituta. *Stvarno* se tu popolnoma strinjam. Organična individualnost oddelka (senata) je brezdvomno velika opora in krepka afirmacija neodvisnosti sodnikov³¹⁾, velik korak naprej, vendar korak, ki ga je že storil naš o. z. Menim pa, da smemo stopiti za eno stopnjo višje kakor predvojno avstrijsko zakonodavstvo, ki vidi v razdelitvi poslov, predsednikov in sodnikov zgolj predsedstveno zadevo (§ 32 o. z. v zvezi s §§ 7 in 24, št. 7 posl. in — za kazenske stvari — § 2. izvrš. predpisa h kpr. z dne 19. novembra 1873, drž. z. 152), in da celo moramo to storiti z ozirom na §§ 38 in 55.³²⁾ Po § 20, odst. 1 določa predsednik ne samo posle poedinim oddelkom, temveč postavlja le-tim tudi predsednike in

³¹⁾ Tako važen steber načela neodvisnosti in stalnosti sodnikov, da so stalnost senatov nekatere najmoderneje ustave uvrstile celo med osnovne zakonske norme. Tako na prim. ustava češkoslovaške republike od 29. februarja 1920, Sb. z. a n. 121, ki določa v § 99, odst. 2: *Les sénats des cours collégiales des tribunaux de lière et lième instance sont constitués pour toute une année; les exceptions sont fixées par une loi* (Hoetzl - Joachim, La constitution de la république tchécoslovaque, Prague, 1920). V istem smislu že prej § 8 avstrijskega osnovnega zakona o sodniški oblasti od 22. novembra 1918, StGBI. 38: »Die Geschäfte sind unter die Richter eines Gerichtes mindestens auf die Dauer eines Kalenderjahres im vorhinein zu verteilen. Eine nach dieser Einteilung einem Richter zufallende Sache darf ihm durch die Verfügung der Justizverwaltung nur im Falle seiner Behinderung abgenommen werden«. K temu je pripomnil poročevalec: »Sie wissen, dass gerade in dieser Weise viel gesündigt worden ist. Die Senate wurden zusammengestellt, wie der Präsident wollte, und nachdem man ungefähr wusste, wie der eine oder andere Richter denkt — man hat sich manchmal auch davon überzeugt — konnte man Urteile schaffen wie man sie wollte«. (Kelsen, Verfassungsgesetze der Republ. DOe., I, 93). Kdor je bil v Avstriji sodnik, se je mogel prepričati o istinitosti teh trditev. Jasno je, da je barka justice sredi valovja političnih, nacionalnih, verskih in socialnih strasti v mladi, nekonolidirani, strankarsko skrajno razcepljeni državi izpostavljena še večji nevarnosti, to tem bolj, ker nam ne manjka politikov s prav široko vestjo.

³²⁾ Dosledno bi morali pravzaprav predlagati podobno rešitev tudi za okrajna sodišča (prim. § 9). Načeloma bi pač tudi ne bilo pomisle-

jim dodeljuje tudi poedine sodnike kot stalne člane ozir. namestnike. Vse te pravice moramo namreč izvajati iz § 20, odstavek 1. Kajti če sestavlja predsednik oddelke, jim mora — ker o tem ni nobene izrečne določbe — označiti tudi delokrog. In če dodeljuje oddelkom poedine sodnike, moramo lege non distinguente sklepati, da določa tudi sodnike, ki naj predsedujejo. Glede vseh teh poslov je predsednik neomejen suveren. To se ujema, kakor omenjeno, v glavni stvari z določbami našega o. z., zlasti s § 32, samo z važno razliko, da so zadevne določbe o. z. načelne narave, ki veljajo tudi za višja dež. sodišča (§ 42 o. z.) in ravno tako za vrhovno sodišče (§ 13 statuta vrh. in kas. sodišča z dne 7. avgusta 1850, drž. zak. 325), dočim so določbe, ki jih ima naš načrt glede zbornih sodišč druge in tretje stopnje, pred vsem §§ 38 in 55, bistveno drugačne, kakor predmetna določba § 20. Razlika, ki nas tu predvsem zanima, je ta, da mora pri velikih sodiščih in pri vrhovnem sodišču predsednik na koncu vsakega (oz. vsakega drugega) leta sklicati občno sejo vseh sodnikov, na kateri se pretresuje vprašanje, katerim oddelkom naj bodo poedini sodniki prideljeni (§§ 38, odst. 1 oziroma 55). Ta zbor nima odločilne besede, temveč odreja kolegij, sestavljen iz predsednikov sodišča in predsednikov oddelkov, porazdelitev sodnikov in njihovih namestnikov med poedine oddelke (§ 38, odst. 2 oziroma 55). Razdalja med oblastjo predsednikov okrajnega sodišča in oblastjo predsednikov višjih sodišč je torej že v tem oziru velika; tako velika, kakor — če je ta primera dovoljena — razlika med absolutnim monarhom in demokracijo. Vodilna misel pa, ki prevladuje ne samo v modernem zakonodavstvu drugih držav, marveč se da zasledovati tudi v našem načrtu in v sod. zak., je kolegialni princip, ki mu je predsednik le primus inter pares, in ki zahteva, da naj o pridelitvi sodnikov ne odloča predsednik avtokov proti temu. Vendar bi moral biti postopek pri okrajnih sodiščih že iz tehniških razlogov drugačen, (morda takšen, kakor ga predlaga Friedmann v delu, označenem pri op. 33, str. 204), ker bi pač kolegij, sestavljen samo iz sodnikov poedincev okrajnega sodišča, ne mogel sam odločiti o poslih, ki jih naj izvršujejo le-ti sodniki poedinci, ne glede na to, da bi imel podoben postopek smisel samo pri okrajnih sodiščih z večjim številom sodnikov, ki bi se naj kolikor možno reducirala in nadomestila z večjim številom okrajnih sodišč.

krat, temveč kolegij sodnikov. Ta princip je odločno izražen zlasti v §§ 38 in 55 za velika sodišča oziroma vrh. sodišče, in ni uvideti, zakaj bi moral kapitulirati baš pred predsednikom najnižje stopnje zbornih sodišč, ki podaje vsaj in thesi, abstraktno, najmanjše jamstvo za vsestransko objektivnost in stvarnost odloka. Menim, da ustreza bolj postopek, ki ga predpisujeta §§ 38 in 55, ne samo sodobnemu naziranju vobče, temveč zlasti tudi duhu našega bodočega zakonodavstva, ne glede na to, da bi bil edini dosleden in da podpira na zunaj ugled sodnikov in zaupanje občinstva v njihovo neodvisnost od uprave. In to je, če kje, pri sodišču prve stopnje potrebno, ker je strankam ne samo krajevno, marveč pogostoma tudi osebno bližje nego višje stopnje, vsled tega tudi dozdevna možnost nedopustnih vplivov večja. Tudi načrt nemškega zakona o sodni ustavi je bil prvotno prepuščal vse zadevne odredbe deželni justični upravi. Značilno je, da je šele komisija državnega zbora, in sicer na predlog advokata in poslanca Laskerja, dodala sedanje §§ 61 do 69 GVG z izrečnim namenom, da se v interesu neodvisnosti pravosodstva prepreči, da bi sestavila poedine komore (oddelke) justična uprava, kakor se ji zdi prikladno. Zadevne določbe predvidevajo ne samo za razdelbo sodnikov, marveč tudi za razdelbo poslov med komore (§ 62, odst. 1) in za izpremembe letne razdelbe med poslovnim letom (§ 62, odst. 2) poseben kolegij (»prezidij«), ki sestoji iz prezidenta, iz direktorjev (predsednikov oddelkov) in iz najstarejšega člana sodišča (§ 63). O razdelitvi predsedstev med prezidenta in predsednike odločajo leti z večino glasov (§ 61). In že takrat, ko je bil načrt avstr. o. z. predmet diskusije, je prof. Friedmann v svojem obširnem mnenju (Gutachten über den Gesetzentwurf, betreffend die Besetzung, innere Einrichtung und Geschäftsordnung der Gerichte, Wien 1896) s posebnim poudarkom priporočal, naj se prevzamejo omenjene določbe nemškega GVG, zlasti § 63, tudi v avstrijski zakon.³³⁾ Brez uspeha! Šele povojno zakonodav-

³³⁾ Kakor pravi l. c. navedeni Bruding, Entw. e. Ges., betr. Aenderungen u. Ergänzungen des GVG u. d. StPO, Berlin 1895, 7 ss., uvaja s tem nemški GVG poleg neodstavljlivosti in nepremestljivosti še tretje jamstvo: nepremakljivost (Unverschiebbarkeit) v kolegialnem sodišču, ki je

stvo se je pod pritiskom izpremenjenih političnih razmer in pač tudi socialnodemokratskih krilatic odločilo za korenito preosnovo o. z. Že § 9 avstr. osn. zak. o sodniški oblasti od 22. novembra 1918, StGBI 38, določa: »Die Verteilung der für einen Gerichtsort ernannten Richter auf die einzelnen, an diesem Orte bestehenden Gerichte und die Enthebung der Senatsvorsitzenden erfolgt durch *Beschluss der nach der Gerichtsverfassung dazu bestimmten Senate*«. Izpolnjujoč to obljubo, predkazuje novela k o. z. z dne 14. julija 1921, BGBl. 422, razdelbo poslov pri sodiščih prve in druge stopnje potom volitve sestavljenemu personalnemu senatu (§ 4, odst. 2) nekvarno pravici pritožbe v primeru, da se sodnik za iste posle uporablja skozi več ko tri zaporedna leta (§ 4, odst. 3). O volitvi pers. senata, čigar člana sta že po svojem uradnem zvanju predsednik sodišča in njegov namestnik, je izdal zvezni minister za pravosodje podrobne predpise z naredbo od 21. decembra 1921, BGBl. 748.³⁴⁾ Meni se zdi ves postopek mnogo prekompliciran,

dosledno zamišljena posledica navedenih dveh garancij. Ne uprava, marveč neodvisni prezidij, zakonito določeni kolegij, sestavljen iz članov sodišča, določa predsednike in člane komore in senata. In poslanec Gneist, odlicen sodnik pri redakciji sodne ustave, povdarja, da se samostojnost sodišča ukine, čim se prepusti razdelitev poslov in sodnikov justični upravi (Friedmann, op. c. 203 s., ki dostavlja: »In der Tat besitzt auch der Präsident in der Geschäftsverteilung, in der Möglichkeit, den Einzelrichter zu schonen oder ‚zuzudecken‘, eine allzu grosse Machtfülle — ein Mittel administrativer Belohnung und administrativer Bestrafung ohne jedes Disziplinarverfahren«).

³⁴⁾ Po tej naredbi se sestavlja personalni senat razen iz predsednika pri višjem dež. sodišču iz 3, pri deželnih oz. okrožnih sodiščih iz 6, 4 ali 3 izvoljenih članov (§ 2). Ti člani in njih namestniki se volijo za tri leta (§ 3). Pravico voliti imajo vsi pravi sodniki dotičnih (za personalne senate pri sodnih dvorih tudi okrajnih) sodišč. Pravica biti izvoljen gre izvzemši ex offo poklicane člane person. senatov vsem glasujočim članom višjih dež. sodišč za pers. senat teh sodišč, za person. senate sodnih dvorov pa vsem praviim sodnikom, ki so dovršili najmanj desetletno službeno dobo in so najmanj eno leto zaposleni v okolišu dotičnega sodnega dvora (§ 4). Izvrševanje in sprejem volitve je službena dolžnost (§§ 4, odst. 3 oz. 9 odst. 1). Ker more biti član pers. senata tudi sodnik okrajnega sodišča izven sedeža sodnega dvora, in sploh v vseh nujnih slučajih (kakor § 13, št. 1, 2), je ta aparat premalo okreten. To uvideva tudi naredba. Zato daje § 13, odst. 2 predsedniku sodnega dvora prve stopnje pravico, da

predrag, nezanesljiv, neokreten in deloma celo neumesten.³⁵⁾ Ne dostaje mi pa prostora, da bi to svojo trditev utemeljeval. Po mojem mnenju bi bilo zadoščeno demokratizujočim težnjam, ako se da vsakemu sodniku zbor. sodišča prilikoma, da izjavi na občni seji, v katerem oddelku si želi sam poslovati, event. v katerem oddelku bi po njegovem mnenju njegovi tovariši delali čim najuspešneje. Odločitev pa naj se prepušča kolegiju, čigar člani so po svojem kvalificiranem mestu za to poklicani in sposobni; to so predsedniki sodišča in predsedniki oddelkov (senatov). Temu »predsedniškemu kolegiju« naj gre torej odločitev o letni razdelbi sodnikov med oddelke (senate). Pri tem bi ne bilo izključeno, da se podeli poedinemu sodniku pravica pritožbe na predsednika ali predsedniški kolegij velikega sodišča v primeru, predvidenem s § 4, odst. 3 avstr. nov. V nujnih primerih pa moramo dati predsedniku sodišča samemu moč, da v mejah § 22 vse potrebno odredi, smemo pa — ako si sodniki sami to žele — prizadetemu sodniku pridržati pritožbo na predsednika velikega sodišča, ali če se hoče, na predsedniški kolegij okrožnega sodišča. Če se naj potemtakem § 20, odst. 1, glede določitve delokroga sodnikov za poslovno leto vobče izenači s § 38, pa naj § 22, odst. 1 o nujnih izpremembah v teku leta ostane, vendar — če se to smatra za potrebno ali vsaj umestno — s pravico pritožbe na predsednika velikega ali na predsedniški kolegij okrožnega sodišča.

(Dalje prih.)

Izda nujne odredbe o pridelitvi sodnikov zbornega sodišča temu sodišču ali sodiščem na istem kraju, in prav tako tudi nujne odredbe o razdelbi poslov sam. Vendar mora te odredbe predložiti na prihodnji seji pers. senata, ki jih sme vsled pritožbe sodnika izpremeniti ali razveljaviti.

³⁵⁾ Tudi Hellmer (GerZtg 1921, 108) vidi v uporabi pers. senata za razdeljevanje poslov nesmotrenost, zagovarja pa mnenje, naj se poveri ta popravek eni sami osebi.

